

ПРОЄКТ ПОЛІТИКИ
про доброзесне використання штучного інтелекту під час навчання,
викладання та проведення наукових досліджень в
Харківському національному університеті Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба

ЗМІСТ

1.	Загальні положення	3
2.	Напрями застосування штучного інтелекту.....	5
3.	Етичні аспекти використання штучного інтелекту.....	7
4.	Ризики та обмеження у використанні штучного інтелекту.....	8
5.	Контроль, моніторинг та зворотний зв'язок	9
6.	Прикінцеві положення	9
7.	Додаток 1	11

1. Загальні положення

1.1 Дана Політика про доброчесне використання штучного інтелекту під час навчання, викладання та проведення наукових досліджень в Харківському національному університеті Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (далі – Політика) регламентує основні принципи щодо доброчесного використання штучного інтелекту у всіх сферах діяльності в Харківському національному університеті Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (далі - Університет).

1.2 Дана Політика розроблена відповідно до Регламенту 2024/1689 Європейського Парламенту та Ради від 13 червня 2024 року, що встановлює гармонізовані правила щодо штучного інтелекту, Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні, схваленої розпорядженням КМУ від 02.12.2020 р. № 1556-р, норм Конституції України, законів України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про авторське право і суміжні права”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, “Кодексу академічної доброчесності Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба”, “Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Харківському національному університеті Повітряних Сил імені Івана Кожедуба”.

1.3 Метою Політики в Університеті є забезпечення етичного, безпечного та стратегічно обґрунтованого впровадження технологій штучного інтелекту (далі - ШІ) в усіх напрямках діяльності Університету.

1.4 Дія Політики поширюється на всіх учасників освітнього та наукового процесів Університету.

1.5 Університет, як провідний вищий військовий навчальний, визнає важливість інтеграції інструментів ШІ в підготовку офіцерських кадрів, розвиток наукового потенціалу в оборонній сфері та удосконалення системи управління освітнім процесом відповідно до стандартів НАТО та вимог національної безпеки.

1.6 Використання технологій ШІ в Університеті має базуватись на принципах академічної доброчесності, професійної етики, дотримання прав інтелектуальної власності, поваги до особистих даних, а також на пріоритеті безпеки і відповідальності при прийнятті рішень із застосуванням ШІ.

1.7 Політика визначає рамки допустимого використання ШІ під час навчання, викладання, проведення наукових досліджень та у адміністративній діяльності Університету.

1.8 У Політиці використовуються такі терміни:

Академічний плагіат – це оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства, у тому числі використання штучного інтелекту для створення текстів, зображень, розрахунків чи інших результатів без належного посилання на застосований інструмент або без належного аналізу, переосмислення чи інтеграції цього контенту в оригінальну роботу.

Система ІІІ – комп'ютерна програма, яка спроектована для роботи з різними рівнями автономності та може проявляти адаптивність після розгортання, і котра для явних або неявних цілей робить висновки на основі отриманих вхідних даних, як генерувати результати (зокрема, прогнози, контент, рекомендації або рішення), які можуть впливати на фізичне або віртуальне середовище.

Відповідальний ІІІ – набір принципів, застосованих на всіх етапах життєвого циклу системи ІІІ з метою узгодження з людськими цінностями, зменшення ризиків та негативних наслідків, пов'язаних із використанням ІІІ, та з одночасною максимізацією позитивних результатів.

Генеративний ІІІ – різновид ІІІ, який застосовується для створення нового контенту, включаючи аудіо, код, зображення, текст, відео тощо.

1.9 Використання ІІІ в університеті базується на принципах:

академічної доброчесності – ІІІ використовується як допоміжний інструмент у навчанні, викладанні та під час проведення наукових досліджень, але не замінює особистого внеску здобувачів освіти, науково-педагогічних (педагогічних) працівників чи науковців. Будь-яке застосування ІІІ має бути прозорим, з чітким зазначенням джерел і рівня залучення технологій у створенні роботи.

безпеки та національної оборони – застосування ІІІ не повинно суперечити вимогам безпеки, конфіденційності або інтересам національної оборони України. Пріоритет надається використанню ІІІ в освітніх та наукових цілях, що сприяють зміцненню обороноздатності держави.

людиноцентричності – системи ІІІ мають використовуватись для підтримки та посилення можливостей людини, зокрема розвитку аналітичного мислення й ухвалення обґрунтованих рішень. У критично важливих ситуаціях, особливо в умовах військової діяльності, остаточне рішення повинна приймати людина, а не ІІІ.

прозорості та зрозумілості – результати, отримані за допомогою ІІІ, мають бути зрозумілими для користувачів, із можливістю пояснення принципів прийняття рішень системою.

відповідальності – за будь-яке використання ІІІ несе відповідальність особа, яка його застосовує. ІІІ не звільняє користувача від відповідальності за академічні порушення або некоректне застосування технологій.

неприпустимості дискримінації – ІІІ має застосовуватись таким чином, щоб уникати упереджених, дискримінаційних або несправедливих умов для

будь-якої категорії учасників освітнього процесу.

професійної адаптації – Університет сприяє розвитку цифрових та аналітичних компетентностей усіх учасників освітнього та наукового процесів для ефективного та етичного використання ШІ в умовах сучасного військового середовища.

1.10 З метою забезпечення прозорості та доброчесності у застосуванні ШІ в Університеті вводиться три основні рівні його використання у всіх сферах діяльності (Додаток 1).

2. Напрями застосування штучного інтелекту

2.1 Напрямки використання ШІ в освітньому процесі:

вдосконалення навчальних планів, програм та матеріалів з урахуванням можливостей ШІ для їх оновлення, адаптації та покращення структури;

покращення навчально-методичного та інформаційного забезпечення освітнього процесу шляхом автоматизованого створення, перекладу та редагування навчальних матеріалів;

створення індивідуальних освітніх траєкторій для здобувачів освіти за допомогою адаптивних навчальних платформ і рекомендаційних систем;

використання інтелектуальних асистентів та чат-ботів для оперативної підтримки здобувачів освіти у питаннях розкладу, навчальних завдань, дедлайнів тощо;

застосування цифрових інструментів ШІ для візуалізації та пояснення складних тем, зокрема в технічних і військових дисциплінах;

підтримка самостійної роботи шляхом добору відповідних матеріалів, індивідуального підбору завдань і тестів, додаткових пояснень тощо;

автоматизоване оцінювання знань, зокрема тестів, коротких відповідей та письмових завдань, а також виявлення академічної недоброчесності;

аналіз освітніх даних для підвищення якості викладання, виявлення проблемних тем і вдосконалення методик викладання;

прогнозування ризиків незадовільного навчання з боку здобувачів освіти з метою надання їм своєчасної підтримки;

формування критичного мислення, навичок аналізу, аргументації та роботи з великими обсягами інформації;

сприяння розвитку цифрової грамотності та відповідальному ставленню до використання ШІ у навчанні, військовій підготовці та подальшій професійній діяльності.

2.2 Напрямки використання ШІ в науковій роботі:

виявлення актуальних тем і перспективних напрямів для подальших досліджень;

огляд літератури, підбір джерел, переклад текстів іншими мовами;

використання інструментів ШІ для виявлення актуальних тем, тенденцій

та “прогалин” в дослідженнях;

підтримка міждисциплінарних підходів на перетині різних галузей знань; пошук, очищення, класифікація й обробка великих масивів структурованих і неструктурованих даних;

статистичний і логічний аналіз, виявлення закономірностей, побудова прогнозів та моделей;

обробка текстових, зображень або медіа даних (наприклад, статей, графіків, зображень озброєння та військової техніки);

моделювання складних процесів у технічних, соціальних, природничих та оборонних науках;

моніторинг нових публікацій, патентів, нормативних документів у вибраній науковій галузі;

автоматизований пошук і фільтрація релевантних джерел для аналітичного огляду;

підтримка підготовки заявок на гранти, участі в конкурсах, конференціях і наукових проєктах;

оптимізація рутинних етапів дослідження (збір, сортування, попередній аналіз, візуалізація даних);

підвищення достовірності результатів за рахунок виключення людського фактору в стандартних процедурах;

перевірка текстів на плагіат, мову, граматику, стилістику, логічну структуру викладу;

редагування текстів відповідно до вимог наукометричних баз, форматування згідно з обраними стандартами;

автоматизоване створення і візуалізація графіків, таблиць, діаграм;

формування бібліографічних посилань і цитування згідно зі стандартами (APA, IEEE, ДСТУ тощо);

підвищення академічної якості перекладених текстів (науковий стиль, точність термінології, логіка викладу) для міжнародних публікацій або виступів;

аналіз наукової активності, рівня цитування, індексу впливовості авторів, журналів або установ;

пошук потенційних партнерів і формування міждисциплінарних наукових колаборацій;

розвиток міжнародної співпраці, у тому числі за допомогою автоматичного перекладу, аналізу наукових мереж та пошуку грантів.

2.3 Напрямки використання ІІІ в адміністративній роботі:

автоматичне створення, заповнення та обробка адміністративних і службових документів;

цифровий документообіг і архівація даних;

планування та управління розкладом занять, нарад, подій;

ведення електронних журналів, наказів, довідок, звернень;

аналіз показників ефективності підрозділів, персоналу, освітніх і

наукових процесів;

прогнозування потреб у фінансових, кадрових та матеріальних ресурсах;
оптимізація витрат і планування бюджету;

виявлення ризиків у функціонуванні університету;

автоматизований збір і аналіз даних про академічну успішність здобувачів освіти;

моніторинг якості освіти, результативності викладачів, наукових проєктів;

створення дашбордів і візуалізацій для прийняття обґрунтованих управлінських рішень;

автоматизований підбір кандидатів на посади за заданими критеріями;

оцінка ефективності працівників, виявлення потреб у підвищенні кваліфікації;

використання чат-ботів та віртуальних помічників для надання довідкової інформації здобувачам і працівникам Університету;

забезпечення перекладу та адаптації інформаційних матеріалів для міжнародної співпраці.

3. Етичні аспекти використання штучного інтелекту

3.1. Дотримання академічної доброчесності

використання ШІ має здійснюватися з обов'язковим дотриманням принципів академічної доброчесності;

заборонено подавати результати, створені або згенеровані за допомогою ШІ, як власні без належного аналізу, переосмислення та посилання на використаний інструмент;

при підготовці наукових та навчальних робіт необхідно зазначати факт використання ШІ у відповідних розділах або примітках, якщо його застосування вплинуло на зміст роботи.

3.2. Прозорість і відкритість

користувач має чітко інформувати про використання ШІ, особливо якщо це стосується результатів досліджень, оцінювання або надання рекомендацій;

автоматично згенерований або змінений ШІ контент не повинен вводити в оману інших учасників освітнього процесу або наукової спільноти щодо авторства, джерел чи фактів;

використання ШІ у роботах, які підлягають оцінюванню або публікації, має бути чітко зафіксоване із зазначенням ролі ШІ у створенні відповідного змісту (наприклад: “текст частково згенерований за допомогою ChatGPT”);

у випадках, коли ШІ використовується для підтримки прийняття рішень (наприклад, при аналізі даних, відборі кандидатів, оцінюванні ефективності), необхідно мати можливість пояснити логіку та джерела таких рішень;

при використанні ШІ у внутрішніх процесах Університету (звіти, статистика, аналітика) слід зазначати, які саме інструменти застосовувались і які обмеження мали отримані результати.

3.3. Етичні обмеження у використанні ШІ

заборонено використовувати ШІ для створення або поширення неправдивої інформації, маніпулятивних матеріалів або дезінформації;

неприпустиме використання ШІ для автоматизації порушень (спроби шахрайства, обходу систем перевірки, генерації неправдивих даних тощо);

не допускається використання ШІ для створення контенту, що містить ознаки дискримінації, мови ворожнечі, насильства або порушення прав людини.

3.4. Поваги до людської гідності і відповідальність

застосування ШІ не повинно принижувати гідність особи, знецінювати людський інтелект або нівелювати роль людини у прийнятті рішень;

особа, яка використовує ШІ, несе повну відповідальність за його результати, включаючи помилки або упереджені висновки, згенеровані системою;

при роботі з персональними або чутливими даними користувачі повинні забезпечити конфіденційність, етичність та законність використання таких даних у поєднанні з інструментами ШІ.

3.5. Викладач має право встановлювати правила використання ШІ у межах конкретної навчальної дисципліни, оцінювання завдань або індивідуальної роботи. У разі заборони або обмеження використання ШІ, здобувачі освіти зобов'язані дотримуватись визначених умов. Невиконання цих вимог може розцінюватися як порушення академічної доброчесності.

4. Ризики та обмеження у використанні штучного інтелекту

4.1. Ризики порушення академічної доброчесності

використання ШІ без належного посилання або пояснення способу його застосування може призвести до академічного плагіату або фальсифікації результатів;

автоматично згенеровані ШІ тексти, відповіді або аналітичні висновки не можуть вважатися самостійною роботою здобувача освіти чи науковця без належного аналізу, переосмислення та редагування;

ШІ не повинен використовуватись для обходу систем перевірки знань, маніпулювання результатами оцінювання чи тестування.

4.2. Ризики помилкових або упереджених результатів

системи ШІ можуть генерувати недостовірну або викривлену інформацію (так звані “галюцинації”), що потребує обов’язкової верифікації людиною;

дані, на яких навчено ШІ, можуть містити упередження, що призводить до дискримінаційних або неточних висновків;

ШІ не повинен застосовуватись як єдине джерело істини - особливо у чутливих сферах, що стосуються безпеки, етики чи прав людини.

4.3. Технічні та безпекові обмеження

не допускається використання систем ІІІ, які не мають належного рівня захисту даних або порушують політику конфіденційності Університету;

заборонено обробляти персональні, службові або чутливі дані з використанням публічних або неконтрольованих платформ ІІІ без відповідного дозволу;

системи ІІІ не повинні використовуватись у межах проєктів, які містять інформацію з обмеженим доступом.

4.4. Межі відповідальності та автономності ІІІ

ІІІ не має права самостійно приймати рішення у ситуаціях, що можуть мати юридичні, етичні чи безпекові наслідки - остаточне рішення завжди ухвалює людина;

усі результати, отримані з використанням ІІІ, мають оцінюватись як допоміжні і не звільняють користувача від відповідальності за їх достовірність та якість;

необхідно уникати повну довіру до результатів роботи ІІІ - усі висновки мають бути перевірені і критично осмислені.

5. Контроль, моніторинг та зворотний зв'язок

5.1. Функції координації реалізації Політики покладаються на науково-методичний відділ забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти університету.

5.2. У разі виявлення фактів порушення вимог Політики до порушників можуть бути застосовані відповідні заходи впливу, передбачені внутрішніми нормативними документами Університету.

5.3. Інформація про недотримання принципів доброчесного використання ІІІ може бути надана будь-яким учасником освітнього та наукового процесу через визначені канали комунікації.

6. Прикінцеві положення

6.1 Політика затверджується вченою радою Університету і набуває чинності з моменту її введення в дію наказом начальника Університету.

6.2 Пропозиції щодо внесення змін та доповнень до затвердженої Політики мають право вносити всі учасники освітнього та наукового процесу Університету.

6.3 Зміни та доповнення до Політики здійснюються та погоджуються у такому самому порядку, як і затвердження Політики.

Класифікація рівнів використання систем штучного інтелекту

№ з/п	Тип використання ШІ	Опис	Вимоги до декларування
1	Допоміжне використання	ШІ застосовується як інструмент підтримки основної діяльності: перевірка граматики, форматування тексту, добір джерел, візуалізація або технічна допомога без зміни змісту.	Рекомендовано зазначати у примітці або коментарі, але не є обов'язковим.
2	Змішане використання	ШІ використовується для часткового створення змісту, структури або ідей, які були адаптовані, доповнені або переосмислені користувачем.	Необхідно зазначати інструмент ШІ, обсяг і мету використання (наприклад: "Текст частково згенеровано за допомогою ChatGPT; розділ 2 сформульовано на основі відповідей моделі").
3	Повне використання	ШІ згенерував зміст, який не зазнав суттєвої редакції або аналізу користувача (наприклад: автоматично створений текст, код, зображення, аналітичні висновки).	Обов'язково вказується інструмент, обсяг і характер використання, а також попередньо узгоджується з керівником роботи, викладачем або уповноваженою особою.

Примітка: У разі сумнівів щодо класифікації рівня використання ШІ, слід звернутись до наукового керівника, викладача або відповідального працівника підрозділу.